

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Kapittel 1: Forbindelsen mellom utvikling og strukturell og direkte vold

Øvelse 1, del 1: strukturell vold

Mål: å gi deltakerne tid til å tenke igjennom hva strukturell vold er.

Tid: omtrent 40 minutter

Utstyr: flippoverark, heftemasse, tusjer

Skriv de følgende eksemplene (eller feilaktige/diskutable eksempler) på strukturell vold på ulike ark. Dette er eksempler fra kurs 4, bok 1; i tillegg er det satt inn noen feilaktige/diskutable eksempler:

1. Mer enn 2.5 milliarder mennesker lever på mindre enn to USD om dagen.
2. Storbritannia har i dag en koalisjonsregjering.
3. Anslått antall dødsfall direkte knyttet til håndvåpen og lette våpen varierer mellom 80,000 og 500,000 per år.
4. Kvinner i Storbritannia vil ifølge forskning utført i 2010 bruke gjennomsnittlig 9000 britiske pund på sminke i løpet av sin levetid.
5. Forskjellen mellom forventet levealder i Afrika og de rike landene er 30 år.
6. En nedgang i solaktivitet kan føre til kaldere temperaturer etter at toppen av den nåværende solsyklusen er nådd i 2013.
7. Hvis de nåværende trendene fortsetter vil 1,53 millioner mennesker dø som følge av selvmord i 2020.
8. I 2000 var direkte vold en av de viktigste grunnene til dødsfall i aldersgruppen 15-44 år, med 14 % av dødsfallene blant menn og 7 % blant kvinner.
9. I Afrika er gjennomsnittlig tid per dag som brukes på å hente vann en halvtime – dette inkluderer tiden det tar å gå til kilden, ventetiden ved kilden og veien tilbake.
10. 800 millioner mennesker har ingen tilgang til grunnleggende helsetjenester.

Del deltakerne inn i grupper på 6-8 (med mindre du har mer enn 24 deltakere. I tilfelle må du gjøre gruppene større for å unngå at det tar for lang tid å høre alles tilbakemeldinger). Gi hver gruppe en kopi av eksemplene på et eget ark (ett eksempel på ett ark). Be deltakerne diskutere det følgende spørsmålet ved hvert eksempel:

Er dette et tilfelle av strukturell vold? I tilfelle, hvorfor? (Tid: 15 minutter til diskusjon)

Tilbakemelding på omgang i plenum. Gå gjennom ett eksempel fra hver gruppe av gangen. Be deltakerne om å henge de eksemplene alle er enige om at er strukturell vold på veggen. (nr. 2 og 6 er det helt klart ikke, det kan bli diskusjon om nr. 4).

Sørg for at de følgende punktene er nevnt:

- 'volden' er mer skjult enn i tilfeller av direkte vold
- strukturell vold har en tendens til å være forbundet med underliggende årsaker eller årsaker nært knyttet til disse
- kjønsspørsmål er nevnt – spesielt når det gjelder nr. 8 (eksplisitt nevnt) og nr. 9 (implisitt nevnt).

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Se på hvert eksempel i plenum og spør hvilke andre ord som kunne vært brukt for å beskrive dem – skriv disse i en annen farge ved siden av eksemplene på veggen. Noen ord gruppa kan komme på er:

- fattigdom
- ulikhet
- urettferdighet
- diskriminering

Sett i lys av det faktum at andre ord kan brukes – er termen 'strukturell vold' nyttig?

Øvelse 1, del 2: Forårsaker utvikling strukturell vold? Diskusjon

Mål: å gjøre deltakerne i stand til å utforske argumentene rundt dette spørsmålet enten de er enige i dem eller ikke.

Tid: omtrent 30 minutter

Utstyr: flippover og tusjer

Be om to frivillige til å diskutere denne påstanden:

Utvikling har de siste 30 årene ført til mer vold, ikke mindre.

Gå raskt gjennom debattreglene:

- du må spille en rolle, uavhengig av hva du egentlig mener
- du ikke må bli aggressiv, uansett hva du mener om det den andre personen sier
- det er argumentasjonen og diskusjonen som er viktig. Denne vil avdekke ulike sider ved temaet
- det vil være en 'nedkjølingsperiode' på slutten, der deltakerne blir sitt vanlige jeg

Gi de to frivillige ulike navn, som for eksempel herr A og fru B. Dette vil hjelpe dem hvis de blir nødt til å argumentere mot det de egentlig mener – det blir mer som et skuespill.

Forklar at resten av gruppa i utgangspunktet bare skal følge med på argumentasjonen, men at hvis noen av deltakerne på et hvilket som helst tidspunkt mener de kan argumentere for saken på en klarere og mer imponerende måte enn de to debattantene kan de klappe dem på skulderen. Da må debattanten det gjelder gjøre ferdig setningen sin og overlate plassen til neste person (den som klappet ham eller henne på skulderen).

Hold til slutt en avstemning over hvem som vant, og finn ut hvorfor. Trekk fram viktige poeng. Dette kan blant annet være (det er sannsynligvis mange flere):

- Ordet 'utvikling' blir brukt på ulike måter. Man kan bruke det for å snakke om streben etter økonomisk vekt, oppfyllelse av menneskelig potensial eller regjeringers handlinger – man må være klar i sine definisjoner.
- Strukturell vold kan skade utviklingen.
- Strukturell vold kan være et resultat av utvikling hvis den forutsetter rask sosial og økonomisk endring.
- Tok debatten opp hvorvidt noen spesielle land eller grupper av land er mer eller mindre ansvarlige for en utvikling som skaper strukturell eller direkte vold? Hvilke poenger ble nevnt her?

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Øvelse 2, del 1: Hva ville fattigdom betydd for oss?

Mål: å få deltakerne til å sette en fattigdomsgrense for seg selv.

Tid: omtrent 40 minutter

Utstyr: A4-ark

Introduksjon til øvelsen:

Gå gjennom de følgende punktene i plenum:

- Et av de alternative ordene brukt for strukturell vold er fattigdom.
- Fattigdom er direkte knyttet til dårlig helse, og på kompliserte måter til grunnene for voldelig konflikt.

Forklar at oppgaven er å tenke gjennom hvordan vi ville satt en fattigdomsgrense for oss selv/basert på våre egne liv.

Alle får et ark der de skriver ned (anonymt) sine omtrentlige utgifter for ett år. Foreslå at de først skriver ned de største utgiftene (forsikring, huslån/leie osv.), og så beregner de mindre men mer hyppige utgiftene (matvarer, strøm osv.).

Tid: 10 minutter

Saml inn, bland arkene og del dem ut igjen – hvis noen mottar sitt eget gjør det ikke noe (øvelsen forutsetter ingen 'innsideinformasjon' og ingen trenger å vite at det er ens eget. Likevel, hvis en deltaker synes det gjør noe, bytt stille og rolig med en annen deltakers ark).

Deltakerne bes om å jobbe hver for seg, på et nytt ark. Alle bes om å:

Redusere utgiftene (på det arket de har fått utdelt) til det absolutte minimum de tror det er mulig å overleve på.

Tid: 10 minutter

Deltakerne skriver summen de har kommet fram til (for grunnleggende overlevelse) på en post-it-lapp og fester dem på veggen fra laveste til høyeste sum.

Plenumsdiskusjon om hvorfor deltakerne kom fram til de ulike summene. Poenger som må nevnes:

- hva er definisjonen på 'overlevelse'? Nevn de ulike nivåene som brukes globalt: å leve på USD 1.25 eller 2 per dag, og sammenlikn disse med summene deltakerne har kommet fram til
- Tenker vi bare på fysisk overlevelse, eller snakker vi også om velvære, inkludert psykososial velvære? Hva slags forskjell gjør dette på summene? Nevn at den absolutte nedre grensen som brukes globalt bare tar hensyn til fysisk overlevelse.
- Ta utgangspunkt i 'handlekurv'-begrepet. Hvordan har deltakerne beregnet hva de trenger på daglig basis? Har de gått ut fra at de kan beholde alle sine nåværende bekvemmeligheter?

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Diskuter og kom fram til en bedre måte å beregne fattigdom. Poenger som bør vektlegges i diskusjonen er:

- fattigdom som mangel på muligheter
- fattigdom som hinder for å oppfylle sitt potensial, inkludert gjennom utdanning
- en beregningsmetode som tar høyde for psykologisk velvære
- en beregningsmetode som inkluderer levetid
- spør gruppen hva de husker om 'menneskelig utvikling'-metoden fra kurset.

Øvelse 2, del 2: Ulikhet, fattigdom og vold

Be gruppen sette seg parvis. Gi halvparten av parene (gruppe A) arkene fra den første delen av øvelsen, med de første (høyeste) beregningene av utgifter. Du trenger bare en firedel av arkene; velg dem med de høyeste summene.

Gi den andre halvparten av parene (gruppe B) arkene fra andre del av øvelsen, med de laveste (overlevelsensnivå) tallene på. Du trenger bare en firedel av disse også, velg dem med de laveste summene.

Si til alle parene at de plutselig har fått 50 % større inntekt, og be dem finne fram til de to viktigste tingene de vil bruke pengene på.

Gi dem 10 minutter til å diskutere saken.

Plenum: Sammenlikn det de har funnet fram til. Når alle har hatt mulighet til å si hva de har bestemt seg for, spør alle – nå vet de hva de andre har prioritert – om noen ønsker å gjøre noen endringer i sine prioriteringer. Trekk fram punkt som omhandler:

- best mulig for så mange mennesker som mulig
- vanskeligheter med å oppnå dette
- potensialet for konflikt mellom de to gruppene

Valgfritt: før denne øvelsen kan du be

- et par av deltakerne fra gruppe A om å være 'muldvarper' og argumentere intenst mot enhver redistribusjon av inntekt, basert på tanken om at deres høyere inntekt er rettmessig og fortjent, og at andre også må tjene mer på denne måten
- et par av deltakerne fra gruppe B om å være muldvarper og kreve redistribusjon, og å true med vold hvis dette ikke blir gjennomført.

Dette kommer til å sette i gang en ny diskusjon, men vil ikke være hensiktsmessig for alle grupper/individuelle deltakere. Hvis man velger å gjøre dette må man naturligvis forklare etterpå at dette (kanskje) ikke var de fire deltakernes egentlige meninger.

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Øvelse 3: Helsepillet

Mål: å gjøre deltakerne i stand til å tenke over hva helse betyr til ulike tider, på ulike steder og for forskjellige mennesker.

Tid: omtrent 30 minutter

Utstyr: kort

Minn deltakerne på Verdens helseorganisasjons (WTO) definisjon av helse, og skriv den på en flippover:

'En tilstand av total mental og sosial velvære, ikke bare fravær av sykdom eller skrøpeligheit.'

Lag i stand kort påskrevet de følgende utsagnene (og andre du har lyst til å legge til selv):

- Jeg har rød nese
- Jeg har en slange i beinet
- Jeg har høy feber
- Jeg har for stor nese
- Jeg er overvektig
- Jeg skal leve til jeg blir 90
- Jeg har kreft i eggstokkene
- Jeg har ADHD
- Jeg er forkjølt
- Jeg har brannbyller
- Jeg er schizofren
- Jeg har klumpfot
- Jeg skal leve til jeg er 52

Be deltakerne dele seg i to grupper:

Gruppe A er 'Jeg er ikke frisk og ...'-gruppa

Gruppe B er 'Jeg er frisk og ...'-gruppa

Gruppene trekker et kort annenhver gang og legger det til gruppens uttalelse; for eksempel:

- Gruppe A sier 'Jeg er ikke frisk og jeg har rød nese'.
- Gruppe B sier 'Jeg er frisk og jeg har rød nese'.

Deltakerne må deretter avgjøre hvilke utsagn som er sanne, om begge er sanne, og om 'Jeg er frisk og ...'-uttalelsen passer inn i WHO's definisjon av helse.

Poeng som bør vektlegges er blant annet:

- WHO's definisjon er ambisiøs og vid.
- Det kan finnes kulturelle forskjeller mellom hva som anses for å være sunt og ikke; slike forskjeller kan finnes innenfor samfunn i tillegg til mellom enkeltindivider.
- Det kan være ulikt hvor alvorlig folk tar en del tilstander.
- Forventet levealder vil ikke være likestilt med helse i alles øyne.

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Kapittel 2: Fattigdom, ulikhet og vold

Øvelse 4: 'På dørstokken' – et rollespill

Mål: å hjelpe deltakerne til å tenke mer på hvordan/hvorfor globalisering kan bidra til strukturell vold.

Tid: omtrent 50 minutter

Utstyr: kort

Merk: når dere begynner er det viktig å gjøre klart at dette er et komplisert tema, og at folk kan ha ulike erfaringer på ulike steder. Hvis du har deltakere som kjenner spesielt godt til enkeltteksempler, prøv å få dem til å trekke linjer til eller belyse forskjeller fra andre situasjoner.

Minn deltakerne på et sitat fra leksjon 2.2:

'Hvordan kan grunnene til strukturell vold bli avdekket når de ser ut til å bli ignorert eller til og med akseptert av storsamfunnet?'

Del gruppa i to, gruppe A og gruppe B, og be hver gruppe om å velge seg en 'politiker'. Snakk med politikerne i enerom og forklar at de er:

A) *politiker som stiller til valg i et rikt land og har kommet til et ruralt område for å forklare at han ønsker å stoppe jordbrukssubsidier for å skape et friere marked for bønder i fattigere land (mange av denne politikernes velgere kommer fra urbane områder, der denne politikken er populær)*

B) *politiker i et fattig land som snakker på et møte i en handelsorganisasjon. Hun/han må forklare at hun/han har til hensikt å innføre importtoll på en del matvarer for å beskytte det lokale markedet.*

Del inn gruppe A i fire 'familier'. Gi dem deretter den følgende informasjonen; A1 til to av familiene og A2 til de to andre:

A1) *Du driver et lite blandingsbruk og selger til lokale utsalgssteder for økologisk mat. Du har mottatt noe landbruksstøtte for å kunne la mark stå udyrket for noen år, men bortsett fra det har du vært avhengig av et relativt lite, lokalt marked som var i vekst til den økonomiske tilbakegangen slo inn og en del folk begynte å synes prisene dine var litt for høye.*

A2) *Du eier et stort, automatisert gårdsbruk og har gjennom årene tilpasset det du dyrker for å få mest mulig ut av de landbrukssubsidiene som er tilgjengelige. Disse har blitt forandret ganske ofte, og du er ikke sikker på om din nylige overgang til raps for å dyrke rapsolje var en god idé eller ikke.*

Del inn gruppe B i fire 'familier'. Gi dem deretter den følgende informasjonen; B1 til to av familiene og B2 til de to andre:

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

B1) *Du driver en mellomstor bedrift som importerer matvarer som du selger til den voksende – men fremdeles lille – middelklassen. Du er bekymret for at importtollen vil føre til at du må sette priser de ikke har råd til, og at bedriften du har investert pengene dine i ikke vil overleve. Du er også berørt av de generelt høye matprisene i landet.*

B2) *Familien din har strevd med å få endene til å møtes. Du er bærer på markedet og jobber som sikkerhetsvakt om natten, men dere sliter likevel, spesielt med matprisene. Dere kjøper sjelden importert mat, bortsett fra ved spesielle anledninger. Dere pleide å dyrke litt mat til bruk i husholdningen i utkanten av byen, men det er vanskeligere nå. Transport er dyrt, og noen ganger stjeler folk maten om natta.*

Gi den følgende listen over 'argumenter du kanskje vil bruke' til alle familiene. Dette er en blanding av argumenter for og mot globalisering, knyttet til handel. Argumentene er ikke spesiallagd for disse situasjonene – de er ment som en påminning til deltakerne om hva som har blitt gjennomgått i tidligere leksjoner, og de må tilpasses situasjonene. 'Politikerne' får ikke se argumentene, men de vil kjenne dem igjen fra internettleksjonene.

Argumenter du kanskje vil bruke:

- Globalisering er bare businessfolks jakt på lønnsomme markeder.
- Proteksjonisme fører til økonomisk lavkonjunktur.
- Prisene på de viktigste matvarene er for sårbare for verdensmarkedene.
- Økt handel vil bringe fred.
- Den interregionale konkurransen kan være veldig sterk.
- En økning i f. eks. matpriser vil både skade og gagne fattige land.
- Det kan være at indikatorer som spedbarnsdødelighet har blitt bedret, men denne utviklingen har faktisk begynt å gå langsommere – også i land som har åpnet opp for mer handel.
- Økt handel vil skape mer økonomisk vekst. Økonomisk vekst vil øke de fattiges inntekt og forbedre deres helse.
- Ulikhetene har økt i mange land som har åpnet økonomien sin for internasjonal handel.

'Politikerne' får tid til å forberede det de skal si mens 'familiene' blir kjent med hverandre. Mens politiker A deretter går fra dør til dør (gruppe til gruppe) for å overbevise familiene om sitt synspunkt, observerer gruppe B.

Mens politiker B går fra dør til dør (gruppe til gruppe) for å overbevise familiene om sitt synspunkt, observerer gruppe A.

I plenum: Diskuter hvem som var overbevisende, og hvorfor.

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

Øvelse 5: bakenforliggende årsaker til borgerkrig

Mål: å gi deltakerne tid til å tenke over en situasjon de kjenner godt, og sette den i sammenheng med hva de har lært på et mer allment nivå

Tid: omtrent 30 minutter

Utstyr: flippoverark, tusjer

Hver deltaker velger en borgerkrig hun/han vet noe om, og setter seg sammen med noen som vet noe om den samme borgerkrigen. Hvis dette ikke er mulig må de sette seg sammen med noen andre. (Hvis spørsmålet 'hva er en borgerkrig' blir nevnt på dette tidspunktet, be dem om å finne det ut selv, på grunnlag av det de har studert i leksjonen).

Be deltakerne om å diskutere og skrive ned en liste med årsaker til deres utvalgte borgerkrig.

Skriv på flippoverark – en på hvert ark – de følgende kategoriene av årsaker til borgerkrig. Ikke la deltakerne se dem før de er ferdige med sine lister.

1. Langvarig etnisk eller/og religiøst hat
2. Mangel på demokrati – ingen plass for fredelig konfliktløsning
3. Fattigdom og underutvikling
4. Økonomisk utvikling (i ulikt tempo)
5. Ulikhet
6. Kolonialhistorie
7. Politiske faktorer
8. Internasjonale faktorer

Be deltakerne om å plassere årsakene til den borgerkrigen de har diskutert inn i disse kategoriene. Den samme årsaken kan passe i flere kategorier.

I plenum: gå gjennom de borgerkrigene hvert par har valgt. Er det noen som protesterer på at noen av dem kalles en borgerkrig? I tilfelle – diskuter.

I plenum: tell opp hvor mange punkter det er under hver kategori og diskuter dem. Noen av punktene kan du legge ekstra vekt på (det vil være mange flere enn disse):

- **Etnisk hat** kan bli fremstilt som langvarig fiendskap, men det blir også ofte brukt for å fremme politiske mål og til å få makt.
- **Fattigdom og underutvikling** kan forårsake kollektiv forurettelse, spesielt der sult og fordrivelse av mennesker er utbredt, eller der det skjer en plutselig forverring av folks leveforhold. Likevel: det finnes ingen klar forbindelse mellom fattigdom og borgerkrig.
- **Økonomisk utvikling** kan både redusere konflikt og øke risikoen for det, særlig der utvinning av naturressurser er involvert.
- **Ulikhet** kan fremprovosere konflikt gjennom økt følelse av relativ deprivasjon, men andre påvirkningskilder kan ha større influens på disse konfliktsituasjonene, og

Kurs 4: Strukturell vold og bakenforliggende årsaker til voldelig konflikt

forholdet mellom konflikt og ulikhet er ikke klart. Horisontale ulikheter der ulik tilgang til ulike former for politiske, sosiale og økonomiske ressurser overlapper gruppeidentiteter kan være et viktig forstadium til konflikt.

- **Politiske faktorer** kan ha økt sannsynlighet for å sette i gang vold hvis staten er utrygg, eller hvis det mangler en sosial kontrakt mellom regjeringen og folket, hvis det finnes ekskluderende politikk og/eller denne politikken mangler legitimitet.
- **Internasjonale faktorer** omfatter kolonialisme og dens arvtagere – inkludert tilfeldige grenser, konsekvenser av splitt og hersk-taktikker, slavehandel og forkvaklede økonomier. Den kalde krigen, krigen mot terror og skjeve og diskriminerende internasjonale økonomi- og handelspraksiser har/kan alle provosere til konflikt.

Be deltakerne tenke over om det er noen vits i å sammenlikne grunnene til borgerkrig på tvers av landegrensene i stedet for å studere de enkelte konfliktene i detalj for å komme til bunns i bakgrunnen for disse. Hva er fordelene og ulempene ved de to ulike tilnæringsmåtene?

Mulige svar kan være at sammenlikninger på tvers av landegrenser kan være begrensede på grunn av manglende data, mens å se på grunnene til krig i ett enkelt land kan føre til så kontekstspesifikk kunnskap at den ikke er til nytte for beslutningstakere andre steder.